

ANDMEKAITSE INSPEKTSIOON

Transpordiamet
info@transpordiamet.ee

Teie 25.06.2024 nr 1.7-10/24/11152-1

Meie 23.07.2024 nr 2.3-8/24/1692-2

Vastus pöördumisele

Andmekaitse Inspeksioon (AKI) sai Teie pöördumise, milles avaldasite soovi saada AKI-lt arvamust nn rinnakaamerate kasutamise kohta järelevalve ja vääртеomenetluse toimingute läbiviimisel.

Isikuandmete kaitse üldmääruse (IKÜM) art 5 lg 1 p-i a kohaselt tuleb isikuandmete töötlemisel tagada, et töötlemine on mh seaduslik ja andmesubjektile läbipaistev. Igasuguseks isikuandmete töötlemiseks (sh kogumiseks, edastamiseks, säilitamiseks) peab lähtuvalt IKÜM art 6 lg-st 1 esinema õiguslik alus. Järelevalvemenetluses isikuandmete töötlemise õiguslikuks aluseks saab olla IKÜM art 6 lg 1 p e ehk isikuandmete töötlemine on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või vastutava töötleja avaliku võimu teostamiseks.

IKÜM art 6 lg 1 p-i e alusele tuginemine eeldab lisaks, et isikuandmete töötlemise alus on kehtestatud täiendavalt ka liidu või liikmesriigi õigusega. Ehk teisisõnu IKÜM art 6 lg 1 p e ei ole ilma täiendava EL-i või siseriikliku sätteta iseseisev õiguslik alus isikuandmete töötlemiseks.

Kui IKÜM-is osutatakse õiguslikule alusele või seadusandlikule meetmele, ei pea selleks tingimata olema parlamendi poolt vastu võetud seadusandlik akt, kuid selline õiguslik alus või seadusandlik meede peaks siiski olema selge ja täpne ning selle kohaldamine peaks olema eeldatav isikute jaoks, kelle suhtes seda kohaldatakse (IKÜM põhjenduspunkt 41). Samas austatakse määruses kõiki põhiõigusi ning peetakse kinni aluslepingutes sätestatud ja EL põhiõiguste hartas (harta) tunnustatud põhimõtetest, mille hulka kuulub ka mh isikuandmete kaitse (IKÜM põhjenduspunkt 4). Vastavalt harta art 52 lg 1 esimesele lausele tohib aga hartaga tunnustatud õiguste ja vabaduste, sh art-ga 7 tagatud õiguse eraelu puutumatusele ja harta art-ga 8 tagatud õiguse isikuandmete kaitsele teostamist piirata ainult seadusega, mis konkreetselt tähendab, et õiguslik alus, mis võimaldab neid õigusi riivata, peab tulenema seadusest.

Eraelu puutumatus on põhiseaduslik õigus ja seda võib piirata ainult seadusega (PS § 26). HMS § 38 lg 2 kohaselt võib haldusmenetluse dokumentaalseks tõendiks olla ka heli- või videosalvestus. Seejuures tuleb arvestada, et kui läbiviidav haldusmenetlus riivab isikute põhiõigusi, saab seda teha üksnes põhiseadusega kooskõlas oleva seaduse alusel (PS § 3 lg 1 ja § 11). Olulisuse põhimõtte kohaselt on seadusandja kohustatud sätestama kõik põhiõiguste seisukohalt olulised küsimused ning mida intensiivsem on põhiõiguste riive, seda üksikasjalikum peab olema täitevvõimu tegutsemise aluseks olev volitusnorm ning seda täpsemad ka menetlusnormid. Sellest lähtuvalt ei ole kehtivas õiguses pilti ja heli salvestavate seadmete kasutamine järelevalvemenetluses piisavalt reguleeritud.

Transpordiametil (TRAM) on kohustus viia läbi järelevalvet ÜTS, LS ja MSOS alusel. Järelevalve teostamiseks on TRAM-ile eriseadustes ette nähtud erinevad õigused, kuid ei ÜTS, LS ega MSOS anna TRAM-ile õigust kasutada järelevalvemenetluses heli- ja videoseadmeid¹.

Olenevalt eriseadusest on TRAM-ile antud õigus kohaldada KorS §-des 30-32, 37-41, 45, 49–51 sätestatud riikliku järelevalve erimeetmeid KorS-is sätestatud alusel ja korras². Nimetatud KorS-i sätetest ei tulene TRAM-ile õiguslikku alust kasutada nn rinnakaameraid järelevalve teostamiseks igal menetlustoimingul. Ainult KorS § 49 lg 5¹ ja § 51 lg 6¹ lubavad vallasasja ja valduse läbivaatusel jäädvustada olukorda pilti või heli salvestava seadmega sh nn rinnakaameraga.

TRAM plaanib järelevalvemenetluse käigus menetlustoimingutel kasutada rinnakaameraid alati ning seda siis mh protokollimise kvaliteedi parendamiseks kui ka järelevalvesubjekti õiguste kaitseks. AKI ei sea kahtluse alla, et rinnakaamerate kasutamine võib teatud olukordades olla mõistlik ja vajalik, kuid selge õiguslik alus selliseks andmetöötluseks käesoleval hetkel puudub.

AKI hinnangul ei anna ka HMS § 5 ja § 18 koostoimes KorS §-ga 12 õiguslikku alust nn rinnakaamerate kasutamiseks. Sätete sõnastusest tulenevalt on seadusandja pidanud silmas kitsalt menetlustoimingu dokumentaalset protokollit. Sellele viitab nii HMS § 18 lg 3 kui ka erisätted heli- ja videoseadmete kasutamise võimaluste kohta (KorS § 12 lg 3, § 49 lg 5¹ ja § 51 lg 6¹). Isegi kui asuda seisukohale ja tõlgendada eeltoodud sätteid selliselt, et nn rinnakaamerate kasutamine on igasugusel protokollimisel järelevalvemenetluses lubatav, siis ei ole selline üldine regulatsioon selgelt ja üheselt arusaadav ning ei ole kooskõlas IKÜM-ist tuleneva läbipaistvuse põhimõttega.

TRAM soovib tugineda õigustatud huvile ehk IKÜM art 6 lg 1 p-le f. Juhul kui isikuandmeid töötleb avaliku sektori asutus oma ülesannete täitmisel, siis ei saa õigustatud huvile tugineda. See tuleneb sõnaselgelt IKÜM art 6 lg-st 1.

Sellele, et KorS-is puudub hetkel kehtiva õiguse kohaselt seaduslik alus nn rinnakaamerate kasutamiseks, on hiljuti tähelepanu juhtinud ka õiguskantsler.³ Justiitsministeeriumis on hetkel kooskõlastamisel korrakaitseaduse muutmise seaduse väljatöötamiskavatsus (VTK), milles samuti märgitakse, et KorS-is puudub õiguslik alus nn vormikaamerate kasutamiseks ning selle muutmisele on VTK muuhulgas ka suunatud. VTK-le antavast tagasisidest täpsustub ka korrakaitseorganite ring, kellele nn rinnakaamerate kasutamise õigus vajalik on.

Kokkuvõttes käesoleval hetkel puudub TRAM-il järelevalvemenetluses seaduslik alus nn rinnakaamerate kasutamiseks väljaspool KorS § 49 lg 5¹ ja § 51 lg 6¹ nimetatud erimeetmeid. Süüteoamenetluses reguleerib heli- ja videosalvestamist VTMS § 47 lg 1¹ ja KrMS § 150.

Loodan, et minu selgitustest on abi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Andres Kudrjavitsev

¹ ÜTS § 81 lg 1 p 6 annab TRAM-ile õiguse kasutada foto- ja videosalvestusseadmeid teostamiseks järelevalvet kitsalt pileti väljastamise üle avaliku teenindamise lepingu alusel teenindavatel liinidel. ÜTS seletuskirja kohaselt tuleb video- või fotoseadmete kasutamisel järgida isikuandmete kaitse nõudeid, st kaamera peab olema paigaldatud nii, et saadav pilt ei võimaldaks isikut tuvastada, kuid fikseeriks pileti nõuetekohase müümise.

² ÜTS § 81 lg 3, LS § 75¹ lg 4 ja § 190¹¹ lg 2, MSOS § 77¹ lg 1

³ [03.05.2024 Õiguskantsleri märgukiri isikuandmete töötlemisega ja korrakaitsega seotud küsimuste kohta nr 7-7/212350/2402585](#), p-d 14-18.

jurist
peadirektori volitusel